

Nr 18

Utlåtande i anledning av motioner angående stödet åt trädgårdsnäringsn.

I de likalydande vid 1970 års riksdag väckta motionerna I: 940 av herr Johan Olsson *m. fl.* och II: 1093 av fru Nilsson *m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om dels utredning och förslag angående förbättrade och utvidgade möjligheter att erhålla förvärvs- och rationaliseringslån inom trädgårdsnäringsn, dels utredning och förslag angående möjligheter till nyetableringslån för trädgårdsodlare.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från lantbruksstyrelsen, trädgårdsnäringsutredningen och Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund. Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motioner konstateras att konsumtionen av trädgårdsprodukter befinner sig i oavbrutet stigande. En allt större del av denna konsumtionsökning faller dock på importerade varor. Om den svenska trädgårdsodlingen skall kunna leva kvar och utvecklas måste enligt motionärernas mening vidtas särskilda åtgärder. Motionärerna anser bl.a. att villkoren för erhållande av förvärvs- och rationaliseringslån i samband med trädgårdsföretag för närvarande är alltför snäva. Vidare finner motionärerna gällande amorteringsbestämmelser i fråga om sagda lån vara alltför hårda. Enligt motionärernas mening är det angeläget att nämnda villkor förbättras och att möjligheterna till att ge trädgårdsodlare nyetableringslån undersöks. Sådana lån kan för närvarande beviljas endast i undantagsfall.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att nu gällande riktlinjer för det statliga stödet till trädgårdsnäringsnens rationalisering fastställdes av riksdagen år 1968 och således varit i kraft under relativt kort period. Detta bör dock inte i och för sig utgöra hinder för att reglerna för ifrågavarande stödverksamhet görs till föremål för översyn. Emellertid framgår av de remissyttranden som inhämtats över motionerna att lantbruksstyrelsen, som i samförstånd med trädgårdsnäringsnens organisationer följer utvecklingen inom näringsn, har sin uppmärksamhet riktad på de av motionärerna behandlade problemen och redan under 1969 haft överläggningar med Sveriges handels-trädgårdsmästareförbund om bl.a. dessa frågor. Lantbruksstyrelsen avser, om det bedöms motiverat sedan erforderliga undersökningar verkställts, att föreslå lämpliga åtgärder för att nå största möjliga effekt med den statliga finansiella stödverksamheten till trädgårdsnäringsn.

Med hänsyn till vad sålunda upplysts finner utskottet någon särskild riks-

dagens åtgärd i anledning av motionerna inte vara erforderlig. Utskottet föreslår därför

att riksdagen lämnar motionerna I: 940 och II: 1093 utan åtgärd.

Stockholm den 9 april 1970

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Mossberger (s), Skårman (fp), Hedström (s), Hermansson (cp)*, Magnusson (s), Augustsson (s), Skagerlund (fp)*, Manne Olsson (s)* och Hübinette (m)*;

från a n d r a kammaren: herrar Hansson i Skegrie (cp), Arweson (s), Persson i Skänninge (s)*, Anthy (fp), Lundmark (s), Trana (s), Björk i Påarp (s), Persson i Heden (cp), fru Sundström (s) och herr Krönmark (m)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Yttranden över motionerna I:940 och II:1093

Lantbruksstyrelsen (2.3.1970)

Lantbruksstyrelsen anser att de av motionärerna åsyftade särskilda utredningarna inte är erforderliga och anför därvid.

Det statliga ekonomiska stödet till trädgårdsnäringens rationalisering infördes 1955 och tillgodosåg ursprungligen mindre trädgårdsföretag som selsatte högst en helårsanställd arbetare och som fanns och drevs den 1 juli 1955. Kreditgaranti kunde liksom nu lämnas till hela den godkända kostnaden för rationaliseringsåtgärden med avdrag för eventuellt bidragsbelopp. Statsbidrag utgick med viss procent av kostnaden dock högst 5 000 kr.

Sedan dess har villkoren förbättrats i olika avseenden. Efter den sista omarbetningen av trädgårdsrationaliseringskungörelsen 1968 kan lånegaranti lämnas till rationalisering oberoende av företagets storlek och ålder. Det skall dock vara minst av sådan omfattning att företagaren kan få sin huvudsakliga försörjning däri. Till ett och samma företag kan lantbruksstyrelsen bevilja driftslån på högst 100 000 kr. och sammanlagda lånegarantier på högst 300 000 kr. Beslut om lånegarantier för högre belopp skall underställas Kungl. Maj:t.

Förutsättningarna för att få statsbidrag i samband med trädgårdsrationalisering har däremot begränsats. Reglerna härför har utformats i stort sett i överensstämmelse med de principer som gäller för statsbidrag till inre rationaliseringsåtgärder på jordbrukets område. Enligt föreskrifter utfärdade på basis av uttalanden i samband med riksdagsbeslutet i ärendet kan bidrag dock lämnas endast i speciella fall, t. ex. om åtgärden är av speciellt intresse från det allmännas sida, vid framtingad förflyttning av företag från en plats till en annan eller vid sammanflyttning av trädgårdsföretag för att möjliggöra gemensamt utnyttjande av serviceanläggningar.

Garantiramen för trädgårdsrationalisering har utökats från 2 milj. kr. om året 1955/56 till 9 milj. kr. 1969/70. Denna ram skall dock numera täcka också garantier för förvärvs- och driftslån samt från den 1 juli 1965 jämväl lagerhus- och maskinlån till trädgårdsnäringen.

Hur rationaliseringsstödet till trädgårdsnäringen har utnyttjats av företagen framgår av följande redovisning över stödverksamhetens omfattning från 1 juli 1955 till den 30 juni 1969.

	Lånegarantier			Statsbidrag		
	Antal	Belopp	Medeltal	Antal	Belopp	Medeltal
Rationalisering . . .	886	29 383 853	33 165	728	2 567 415	3 527
Förvärvslån	33	2 702 000	81 879			
Driftslån	24	592 500	24 688			
Lagerlokaler	8	3 526 500	440 813			
Summa		36 204 853			2 567 415	

Utvecklingstrenden beträffande stöd till enskilda företag framgår av följande redovisning.

Rationaliseringslån	Lånegarantier			Statsbidrag		
	Antal	Belopp	Medeltal	Antal	Belopp	Medeltal
1955/56	71	691 895	9 745	75	166 280	2 217
1961/62	70	1 641 875	23 455	66	216 650	3 282
1965/66	67	3 478 725	51 921	49	245 800	5 016
1968/69	53	4 695 850	88 600	1	15 000	

Förvärvslån	Lånegarantier			Statsbidrag		
	Antal	Belopp	Medeltal	Antal	Belopp	Medeltal
1963/64	5	284 000	56 800			
1968/69	9	880 000	97 777			
<i>Driftslån</i>						
1963/64	4	39 500	9 875			
1968/69	7	245 800	35 114			

Av redovisningen framgår, att stödet nu bättre än tidigare tillgodoser behovet inom näringen. Därmed är dock inte sagt att bestämmelserna för verksamheten är fulländade. Den senaste ändringen genomfördes efter förslag av trädgårdsnäringsutredningen 1968. Enligt givna direktiv hade utredningen utformat sitt förslag på basis av de år 1967 genomförda ändringarna av bestämmelserna för det statliga finansiella stödet till jordbrukets rationalisering. Villkoren för att erhålla förvärvs- och rationaliseringslån är därför i stort sett desamma för trädgårdsnäringsens utövare som för jordbrukarna. Amorteringsbestämmelserna är dock olika beroende på att anläggningstillgångarna i ett trädgårdsföretag har ansetts som regel bli förbrukade snabbare än inom jordbruket.

I sitt remissyttrande den 7 november 1967 över trädgårdsnäringsutredningens förslag i ärendet framhöll styrelsen att med nutidens byggnadsmetoder växthusbyggnationen blev av betydligt beständigare karaktär än tidigare, varför amorteringstiden för rationaliseringslån borde kunna utsträckas åtminstone till 25 år. Utvecklingen sedan dess har medfört att växthusen i allt större utsträckning uppförs av aluminium i stället för trä, vilket utgör ytterligare ett skäl för att amorteringstiden bör kunna förlängas.

Ifråga om frukt- och bärödlingar, plantskolor samt fältmässiga köksväxtödlingar anförde styrelsen i sitt förutnämnda remissyttrande att anläggningstillgångarna närmast är jämförbara med dem inom jordbruket och förslitningen i stort sett densamma. Detta ansåg styrelsen utgöra skäl för att amorteringsbestämmelserna för lån till sådana anläggningar borde vara desamma som för jordbrukslån.

I motionerna har också pekats på behovet av nyetableringslån för att bereda unga yrkesmän möjlighet att bygga upp nya rationella företag och därigenom främja rekryteringen av företagare inom facket. Kreditgaranti för lån till att bygga upp ett nytt trädgårdsföretag på plats där trädgårdsproduktion

tidigare inte har bedrivits kan nu lämnas endast i undantagsfall, t.ex. om en företagare på grund av markdispositioner från det allmänna sida eller andra mer eller mindre påtvingna skäl tvingats lägga ner driften vid ett företag för att bygga upp det på annan plats.

Många trädgårdsföretag är i dag så belägna att marken inom överskådlig tid kommer att tas i anspråk för bostadsbebyggelse eller andra allmänna ändamål. Den nuvarande företagaren har oftast nått en sådan ålder att han inte längre har intresse av att själv etablera sig på annan plats. Följden blir att företaget försvinner. I vissa fall kan detta inverka på förutsättningarna för att den kooperativa försäljningsorganisationen som byggts upp inom området skall kunna bestå.

Lantbruksstyrelsen har påbörjat en översiktlig planering i fråga om trädgårdsnäringen. Denna planering kommer att ge vissa möjligheter till prognoser ifråga om den framtida utvecklingen och en viss vägledning för den ekonomiska stödgivningen. Av betydelse för framtiden är härvid att i samband med regionala planeringar omkring större konsumtionsorter beakta behovet av mark för trädgårdsproduktion. Möjlighet borde finnas att på gynnsamma odlingslokaler disponera mark för trädgårdsbruk, där ett flertal företag kunde samlas och eventuellt slå sig samman om vissa gemensamma serviceanordningar för t.ex. värmeförsörjning, sortering, packning och lagring av trädgårdsprodukter m. m. Utvecklingen av dylika trädgårdscentra kan vara av sådant allmänt intresse att motiv för statligt finansiellt stöd föreligger. Även andra fall kan förekomma, där särskilda skäl talar för att statligt etableringsstöd kan bedömas vara ur allmän synpunkt önskvärt.

Lantbruksstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och avser att diskutera den med företrädare för trädgårdsnäringen. Överhuvudtaget har styrelsen vad gäller verksamheten på trädgårdsområdet ett fortlöpande samarbete med näringens organisationer. Detta samarbete kommer att intensifieras om styrelsen till sitt förfogande för samråd i trädgårdsfrågor får den trädgårdsnämnd, varom förslag framlagts i årets statsverksproposition.

I motionen berörs även frågan om stöd till företag med blandad produktion av jordbruks- och trädgårdsprodukter. Sådana företag kan enligt nu gällande regler få stöd enligt bestämmelserna i jordbrukets rationaliseringskungörelse om jordbruksproduktion är brukningsdelens huvudinriktning. Om en väsentlig del, minst 50 %, av produktintäkten inflyter från produktion av trädgårdsprodukter prövas däremot ansökningen enligt trädgårdsnäringens rationaliseringskungörelse. Företag med blandad produktion har således samma möjligheter som andra att få rationaliseringsstöd.

Av det anförda framgår att lantbruksstyrelsen, som i samförstånd med trädgårdsnäringens organisationer följer utvecklingen inom näringen, även har sin uppmärksamhet riktad på de av motionärerna behandlade problemen. Styrelsen kommer, om så bedöms motiverat sedan erforderliga undersökningar verkställt, att föreslå lämpliga åtgärder för att nå största möjliga effekt med den statliga finansiella stödverksamheten till trädgårdsnäringen.

Trädgårdsnäringens utredningen (4.3.1970)

Enligt trädgårdsnäringens utredningen bör ett stöd av nu ifrågavarande slag kontinuerligt anpassas till utvecklingen inom näringen. Redan gällande regler möjliggör dock i stort att de i motionerna framförda synpunkterna beak-

tas. Utredningen förordar därför, att lantbruksstyrelsen, som handhar frågor i samband med trädgårdsnäringsens rationaliseringsstöd, till Kungl. Maj:t framlägger dels en redogörelse för de erfarenheter som vunnits vid senaste årens stödverksamhet på området, dels förslag till de ändringar av bestämmelserna för rationaliseringsstödet, vilka kan anses påkallade med hänsyn till de sålunda vunna erfarenheterna.

Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund (3.3.1970)

Enligt förbundets uppfattning bör de av motionärerna föreslagna utredningarna utföras av lantbruksstyrelsen. Förbundet anför vidare.

I motionerna framhålles helt riktigt, att den svenska trädgårdsodlingen utvecklats till en näringsgren av väsentlig ekonomisk betydelse. Vi instämmer också med motionärerna, att det vore önskvärt, om den stigande konsumtionen av trädgårdsprodukter kunde tillgodoses genom en ökning av produktionen inom vårt land. Att detta också är ett intresse för konsumenterna framgår bl. a. av att svenska tomater är mer eftertraktade än sådana, som odlats i ett annat klimat och fraktas en lång sträcka till den svenska konsumtionsorten. Säkerligen kommer också konsumenterna att i ökad utsträckning inse, att de närproducerade blommorna som regel har längre hållbarhet och därmed större värde än andra.

Som motionärerna mycket riktigt påpekar, är det ur kvalitetssynpunkt för konsumenterna och av valutaskäl för samhället angeläget, att den svenska trädgårdsodlingen ges bättre förutsättningar. Tekniskt sett står denna redan idag på så hög nivå, att den väl kan jämföras med de odlingscentra i Europa, som både arbetar under gynnsammare klimatiska betingelser och ett lägre kostnadsläge. Vad som förhindrat en ytterligare önskvärd utveckling av trädgårdsodlingen i Sverige är i första hand ett i jämförelse med såväl de övriga nordiska länderna som EEC-staterna mycket oförmånligt konkurrensläge gentemot de importerade produkterna.

Då importen av trädgårdsprodukter ofta har dumpingkaraktär och dessutom i hög grad sker på konsignationsbasis, är den inte bara — som motionärerna framhållit — en negativ faktor i vår handelsbalans utan den får också en mycket marknadsstörande effekt för den svenska trädgårdsodlingen.

Även om vi anser ovannämnda avarter i importhandeln vara den svenska trädgårdsnäringsens största problem, vill vi kraftigt understryka angelägenheten av att det tillskapas förvärvs- och rationaliseringslån, som är avpassade för dagens rationaliserings- och utbyggnadskrav. Det kan lämpligen ske genom att lånevillkoren för trädgårdsnäringsen närmare anpassas till de bestämmelser, som gäller för jordbrukets rationalisering. Där sträcker sig amorteringstiden för förvärvslån upp till 35 år och för övriga lån till 30 år. Amorteringsfrihet kan medges under 5 år. För trädgårdsnäringsens vidkommande är amorteringstiden högst 20 år för såväl rationaliseringslån som driftslån. Endast för förvärvslån kan Kungl. Maj:t förlänga amorteringstiden upp till högst 30 år. Amorteringsfrihet medges beträffande rationaliserings- och förvärvslån under högst 3 år och när det gäller driftslån under högst 2 år.

Enligt förbundets uppfattning finns det inga bärande skäl för att man vid beviljandet av förvärvslån skall behandla en trädgårdsodlare på ett sämre

sätt än en jordbrukare. Om en jordbruksfastighet inköpes för att användas för fruktodling, plantskola, växthusproduktion, fältmässig grönsaks- eller jordgubbsodling, bör enligt vår uppfattning den köparen inte få sämre lånevillkor än om han vore jordbrukare. I all synnerhet som han dessutom måste göra även andra kapitalkrävande investeringar, är han liksom en jordbrukare i stort behov av en 35-årig amorteringstid för själva fastigheten.

Förut har man med fog kunnat säga, att anläggningstillgångarna i ett växthusföretag blivit rätt snabbt förbrukade. Med nutidens byggnadsmetoder kommer dock växthusen att få mera varaktig karaktär. Detta gör att amorteringstiden bör kunna förlängas upp till 25 år. När det gäller fruktodlingar, plantskolor samt fältmässiga grönsaks- eller jordgubbsodlingar bör amorteringstiden utsträckas till 30 år, så den blir lika som för jordbrukslån.

Även när det gäller den amorteringsfria tiden under de första åren efter första lyftningsdagen av lånemedel, bör amorteringsfriheten för trädgårdslån utsträckas så den sammanfaller med jordbrukets bestämmelser. Vid den senaste översynen av lånebestämmelserna för trädgårdsnäringsens rationaliserings- och driftslån kom tyvärr en säkerligen oavsiktlig men mindre lycklig formulering att förkorta den amorteringsfria tiden med ett år.

Utöver en förbättring av ovanstående lånebestämmelser understryker motionärerna angelägenheten av, att speciella nyetableringslån tillskapas. Man anser, att sådana lån skulle vara utomordentligt värdefulla för nyrekryteringen till näringen, då många trädgårdsungdomar avskräckes av de mycket höga investeringskostnaderna, som en ny och effektiv anläggning kräver.

Förbundet vill vitsorda, att tillskapandet av nyetableringslån är av utomordentligt stor betydelse för trädgårdsodlingens utveckling. I dag kan kreditgarantilån för uppbyggandet av ett helt nytt trädgårdsföretag endast lämnas i undantagsfall. Det sker om en stad förvärvar odlarens företag för bostads- eller annan bebyggelse och trädgården upprättas på annan plats med samma företagare. I många fall är dock den nuvarande innehavaren så gammal, att han inte vill starta en ny odling. På detta sätt kommer många trädgårdsföretag att upphöra samtidigt som de nuvarande lånebestämmelserna lägger hinder i vägen för att nya företag ersätter dem, som städerna och tätorterna i mycket hög takt förvärvar för bebyggelse. Det är därför mycket angeläget, att sådana författningsmässiga möjligheter skapas, att man mera regelmässigt kan ge nyetableringslån till personer, som har tillräcklig yrkesskicklighet för att bli trädgårdsföretagare. Inte minst för de nyetablerade företagarna är det angeläget, att amorteringstiden förlänges på det sätt vi tidigare berört.

Då utvecklingen går mot större företagsenheter måste rationaliseringen av befintliga företag i många fall förenas med en utbyggnad. Kapitalbehovet blir i sådana fall särskilt framträdande och även detta motiverar en förbättring och modernisering av lånebestämmelserna.

Som vi redan anfört, blir trädgårdsmark ofta inköpt för bebyggelse av olika slag. I en del fall är detta mindre välbetänkt. Trädgårdsföretag, som på ett utmärkt sätt levt in i kommunens verksamhet, har ibland ersatts av subventionerade och problematiska industrier. Många gånger borde därför kommunerna även för framtiden reservera de befintliga odlingsområdena för trädgårdsändamål. För nybyggnation och nödvändig evakuering av trädgårdsföretag borde man även planera områden inom vilka trädgårdsodling kan bedrivas under överskådlig tid. Framförallt i samband med regionala planeringar omkring större konsumtionsorter, är det därför av betydelse,

att man beaktar behovet av mark för trädgårdsodling. Om mera enhetliga odlingscentra för växthusföretag uppbygges, finns också goda möjligheter till gemensamma serviceanläggningar för isynnerhet den kostnads- och arbetskrävande uppvärmningen, men även för ångning av jord, samt för sortering, packning och lagring av trädgårdsprodukter m. m.

Genom ändrade bestämmelser har statsbidragen till trädgårdsnäringsens rationalisering minskat från sammanlagt 245 800 kronor budgetåret 1965/66 till 15 000 1968/69. Bl. a. för uppbyggnad av ovannämnda gemensamhetsanläggningar bör dock även statsbidrag komma till användning. Att detta bör kunna ske med nuvarande bestämmelser, framgår av att vederbörande departementschef i 1968 års statsverksproposition (bil. 11, sid. 28) framhöll »att statsbidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering i fortsättningen bör utgå endast vid sådana genomgripande och kapitalkrävande rationaliseringsåtgärder som medför ett särskilt stort och i tiden koncentrerat investeringsbehov, vilket kan antas innebära påfrestningar på sökandens likviditet. Bidraget bör härvid lämnas till sådana rationaliseringsåtgärder, vilka är ägnade att effektivisera och förbilliga driften och mera varaktigt förbättra ekonomibyggnader eller tekniska anordningar vid ett trädgårdsföretag.»

Liksom hittills bör även bidrag kunna utgå i andra fall än de ovan nämnda. En utökning av ett trädgårdsföretags produktionskapacitet sker oftast genom andra åtgärder än de som är statsbidragsberättigade för jordbrukets vidkommande. När en jordbrukare utökar sin produktion genom inköp av ett angränsande jordbruk, så uppnår t. ex. en fältmässig grönsaksodlare samma resultat genom en kostnadskrävande växthusanläggning, fruktodlare genom en omfattande tätplantering och en plantskola genom en kylhusanläggning för plantförvaring. Dessa och andra kostnadskrävande produktionsomläggningar borde enligt vår uppfattning utgöra sådana särskilda förhållanden, som berättigar till bidrag.

Motionen berör även frågan om stöd till företag med blandad produktion av jordbruks- och trädgårdsprodukter. Dessa företag bedöms nu enligt bestämmelserna i jordbrukets rationaliseringskungörelse, om jordbruksproduktionen överstiger trädgårdsalstrens värde. I synnerhet om en dylik företagare vill komplettera sitt företag med en växthusanläggning borde frågan enligt vår uppfattning bedömas med utgångspunkt från trädgårdsnäringsens rationaliseringskungörelse. Under alla förhållanden bör detta ske, om trädgårdsproduktionen efter växthusanläggningens uppförande kommer att överstiga jordbruksprodukternas värde.

Som framgår av det ovan anförda har motionärerna upptagit flera problem av utomordentlig betydelse för trädgårdsnäringsen. På grund av dessa frågor angelägenhetsgrad, upptog också Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund under år 1969 överläggningar med lantbruksstyrelsen, som då lovade att rikta sin uppmärksamhet på ifrågavarande problem och efter utredning rekommendera de åtgärder, som kan krävas för att man skall nå största möjliga effekt med ifrågavarande bestämmelser.